

**Referat fra fjerde møde i Vandløbsforums arbejdsgruppe 3 om
vurdering af virkemidler, herunder alternative virkemidler, til
forbedring af de fysiske forhold i vandløb d. 9. december 2013**

Deltagere:

Flemming Gertz, Videncentret for Landbrug
Sten Wegge Lauresen, Videncentret for Landbrug
Lise Johnsen, Landbrug & Fødevarer
Erik Jørgensen, Landbrug & Fødevarer
Jan Hjeds, Bæredygtigt Landbrug
Karin Dinesen, Bæredygtigt Landbrug
Torben Bang, Danske Vandløb
Søren Hansen, Danske Vandløb
Jan Pedersen, Danmarks Naturfredningsforening
Henning Mørk Jørgensen, Danmarks Naturfredningsforening
Hans-Martin Olsen, Danmarks Sportsfiskerforbund
Kaare Manniche Ebert, Danmarks Sportsfiskerforbund
Jens Pedersen, KTC
Søren Madsen, KL
Bjarne Persson, Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi
Esben Kristensen, DCE
Peter Kaarup, Naturstyrelsen
Marie Brammer Nejrup, Naturstyrelsen
Thorsten Møller Olesen, Naturstyrelsen
Katrine Fabricius, Naturstyrelsen
Lykke Guldbrandt, Naturstyrelsen

Dagsorden, jf. mødeindkaldelse af 4. december 2013:

1. Godkendelse af dagsorden
2. Godkendelse af referat af 3. møde i gruppen d. 2. december 2013
3. Oplæg ved Esben Kristensen, DCE, om oplæg til virkemidler til forbedring af de fysiske forhold i vandløb, herunder omkostningsberegninger
4. Udkast til arbejdsgruppens leverance
5. Drøftelse af rangering og anbefaling af egnede virkemidler
6. Evt.

~oOo~

Ad dagsordenspunkt 1)

Naturstyrelsen ved kontorchef Peter Kaarup (PK) bød velkommen.

Dagsordenen blev herefter godkendt uden bemærkninger.

Ad dagsordenspunkt 2)

Bæredygtigt Landbrug ville gerne have indført i referatet fra 3. møde i gruppen, at organisationen havde sagt, at første generations vandplaner ikke var blevet lavet med borgerinddragelse, og at de ikke var endelige, hvorfor man ikke kunne tale om forringelser i forhold til tilstandsniveauet fastsat i disse. Ligeledes ønskede organisationen at få indført i referatet, at Danmarks Naturfredningsforening på mødet havde sagt, at Folketinget på baggrund af brede samfundshensyn kunne beslutte at gøre arealer mere våde, og at Bæredygtigt Landbrug i den forbindelse havde spurgt, om det skulle forstås som ekspropriation, hvilket Danmarks Naturfredningsforening havde bekræftet.

Bemærkningerne blev taget til efterretning. PK understregede, at Naturstyrelsen refererer hovedsynspunkterne fremført af deltagerne, men ikke kunne referere enkelt udtalelser og det dermed var begrænset hvor detaljeret, man kunne gøre referaterne. På spørgsmål fra Bæredygtigt Landbrug blev det i den forbindelse præciseret, at hvis man havde noget ekstra konkret, måtte man gerne gøre opmærksom på det under mødet.

Referatet blev herefter godkendt.

Af yderligere bemærkninger ytrede Videncentret for Landbrug ønske om at få cirkuleret det notat, som Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi nævnte på sidste møde. Naturstyrelsen forklarede, at notatet var blevet formildet til DCE i forbindelse med opstart af projektet i juni, og at man ville rundsende notatet.

Ad dagsordenspunkt 3)

Videncentret for Landbrug påpegede indledningsvist, at der var grundlæggende ting i dokumentet, som man havde modtaget siden sidste møde, som man var uenig i. Man ville levere skriftlige bemærkninger herom. Videncentret nævnte endvidere, at man gerne ville have drøftet manglende hydromorfologisk klassificering og dets betydning for placeringen af virkemidler. Hydromorfologien skulle ikke kun anses som et støtteparameter, hvorfor Kommissionen også havde påtalt Danmarks manglende anvendelse af parameteren. Videncentret havde i den forbindelse udarbejdet et notat, som man senere ville cirkulere i kredsen.

Danmarks Naturfredningsforening mente, at emnet kunne have relevans, men at det dels var en meget modig detalje at bringe ind i arbejdsgruppen så sent i forløbet, dels at emnet bedre hørte hjemme i arbejdsgruppe 2, da det vedrørte modifikation, hvilket Videncentret for Landbrug dog ikke var enig i.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi fandt ligeledes, at inklusion af parametrene ville være relevant, men at analysen af, om et vandområde var stærkt modificeret dog ikke henhørte under dén diskussion. Man henviste til de EU-guidance dokumenter, der foreligger om udpegningen af stærkt modificerede vandløb, mens spørgsmålet om økonomi var en politisk afvejning.

Bæredygtigt Landbrug erklærede sig enig i relevansen af emnet, idet man påpegede, at man mistede en helhedsvurdering, hvis man talte om virkemidler uden at tale om, hvad de skulle virke til. Derfor havde organisationen også bedt om at drøfte målsætning, men det var man blevet afskåret fra, hvilket ifølge organisationen var karakteriserende for arbejdet i Vandløbsforum.

Landbrug & Fødevarer fandt, at man skulle tage elementerne med i det omfang, der kunne lade sig gøre, og at det generelt var vigtigt, at intet faldt mellem to stole.

PK henviste til kommissoriet for gruppen, ifølge hvilket gruppen ikke havde til opgave at drøfte målsætning og kvalitetselementer. Dette ville derimod blive taget op i den faglige referencegruppe senere på måneden, som også var en del af interessentinddragelsen i forbindelse med vandplanlægningen. Det blev i øvrigt påpeget, at man både i første generations vandplaner og i basisanalysen beskriver de hydromorfologiske kvalitetselementer med henvisning til bl.a. fysisk indeks. Tilstandsvurderingen bliver foretaget på baggrund af biologiske kvalitetselementer.

~000~

Esben Kristensen fra DCE fortsatte herefter sin gennemgang af DCE's endelige miljøvurdering af de virkemidler, som arbejdsgruppen har spillet ind med, som man ikke blev færdig med ved gruppens tredje møde.

Sandfang:

DCE vurderede, at virkemidlet ville gavne miljøtilstanden særligt for fisk og smådyr. Med henvisning til et konkret projekt fandt Danmarks Sportsfiskerforbund, at der burde være mere end ét plus for planter. DCE modtog i den forbindelse gerne mere dokumentation herom. KL understregede, at sandfang i type 3-vandløb kunne have negative konsekvenser for fisk.

Danmarks Naturfredningsforening fandt, at det af beskrivelsen burde fremgå, at sandfanget skulle sættes op tæt ved kilden, hvilket Bæredygtigt Landbrug fandt, var et nyt virkemiddel. Landbrug & Fødevarer henviste til, at ideelt set løste man alting ved kilden, men at det ikke altid muligt i praksis. Danmarks Sportsfiskerforbund pointerede, at sandfang var bedst ved kilden, men at man dog skulle være varsom med at være for definitive formuleringer, hvilket KTC, Danske Vandløb og Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi støttede.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi fandt yderligere, at man kunne nævne, at et alternativ til sandfang er genslyngning. KTC pointerede, at sandfang ikke skulle ses som et hovedvirkemiddel.

Videncentret for Landbrug nævnte, at diskussionen var et godt eksempel på, at man drøftede et virkemiddel uden at vide, hvordan det faktisk virkede i forhold til den konkrete placering.

DCE forklarede, at forudsætningen for vurderingen var, om virkemidlet ville få en positiv effekt, samt at man ville genoverveje teksten fsva. type 3-vandløb.

Restaurering af hele ådale:

DCE vurderede positive miljøeffekter på alle tre kvalitetselementer for virkemidlet.

Landbrug & Fødevarer fandt, at det burde nævnes, at blev hele ådalen påvirket af virkemidlet, ville det også have en påvirkning ift. næringsstoffer. Danmarks Naturfredningsforening pointerede i den forbindelse, at virkemidlet skulle anvendes på robuste arealer.

Danske Vandløb nævnte, at drænvand nogle gange var renere end vandet i selve vandløbet grundet kommunale spildevandsforureninger heri, hvilket KTC

imidlertid ikke fandt, at der skulle være fagligt belæg for. Der ville være en belastning forbundet med udledning af drænvand. PK understregede i den forbindelse, at gruppen havde fokus på de fysiske forbedringer af vandløb.

Danske Vandløb fandt, at DCE ikke forholdt sig til, hvad virkemidlet ville betyde for arealdriften, hvortil DCE pointerede, at man gik ud fra den beskrivelse, som gruppen havde leveret, og hvor udtagning af arealer var en præmis for virkemidlet.

Udplantning af vandplaner:

DCE oplyste, at man havde ændret vurderingen af virkemidlet, idet man nu fandt, at virkemidlet ikke havde en positiv effekt på kvalitetselementet planter, da man ikke vidste hvilke planter, der skulle sættes ud. Man kunne med andre ord u hensigtsmæssigt ændre på slutsamfundet. Samlet set kunne man derfor ikke anbefale virkemidlet.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi og Danmarks Sportsfiskerforbund fandt vurderingen noget negativ, da der efter udplantningen ville ske en succession. Nogle gange blev man nødt til at sætte arter ud for at sikre deres overlevelse, hvilket man fx havde gjort med forskellige fiskearter.

Videncentret for Landbrug fandt, at ønskede man god økologisk tilstand måtte man gøre noget fra menneskehånd. Man kunne ikke sidde og vente på naturlig indvandring. Udsætning af dyr og udplantning af planter var derfor i orden, hvis forudsætningerne for, at de blev der, var til stede.

DCE fastholdt sin vurdering af virkemidlet.

Reducere den hydrauliske belastning:

DCE vurderede det positivt, hvis den hydrauliske belastning blev reduceret. Man lagde her til grund, at der var tale om voldsomme hændelser.

Danmarks Sportsfiskerforbund fandt ikke i udgangspunktet, at virkemidlet kunne bruges i virkemiddelkataloget, da finansieringen af det som oftest ville skulle komme fra forsyningsselskaberne. PK understregede i den forbindelse, at spørgsmål om finansiering var et efterfølgende spørgsmål, og at DCE vurderede de virkemidler, som gruppen havde meldt ind.

KTC forklarede som forslagsstiller til virkemidlet, at man kommunalt havde eksempler på vandløbsstrækninger, hvor der ikke fandtes synlige eller kemiske grunde til manglende mål opfyldelse. Der kunne man konstatere, at store variationer i vandføringen var problemet, og at udstrømning fra dræn i den forbindelse udgjorde et lige så problem, som vand fra byerne gjorde.

Danske Vandløb pointerede, at en mark, der ikke var drænet, ikke ville kunne suge vand lige så godt som en drænet mark, hvorfor man ikke forstod argumentet, ligesom Bæredygtigt Landbrug anfægtede, at der kom mere vand fra markerne end fra befæstede arealer. Videncentret for Landbrug stillede sig spørgende overfor drænvandets belastningseffekt og efterspurgte i den forbindelse dokumentation. Man anerkendte dog, at dræn laver en højere direkte transport af vand, som kunne være en bekymring i forhold til hydraulisk belastning, men man kunne ikke se løsningen på problemet. Minivådområder ville ikke virke.

Ligeledes efterlyste Danmarks Naturfredningsforening konkrete metoder til, hvordan man skulle tage toppen af pulsene. I byerne måtte der vel være tale om at

etablere forsinkelsesbassiner og på landet samle dræn i minivådområder, hvilket med fordel kunne specificeres i DCE's oplæg. Dette erklærede KTC sig enig i.

Ændret oprensingspraksis:

DCE vurderede virkemidlet positivt.

Danmarks Naturfredningsforening fandt, at titlen på virkemidlet skulle ændres til "reduceret oprensingspraksis", hvilket Videncentret for Landbrug ikke kunne tilslutte sig. KL var usikker på, hvad der mentes med denne betegnelse. Ved mindre oprensning ville der også komme en mindre vandføringsevne.

Danmarks Sportsfiskerforbund fandt, at udgangspunktet måtte være, at slam blev fjernet, men at man ikke skulle lave hyppigere oprensninger. Derfor var "ændret oprensingspraksis" en udmærket betegnelse.

Danske Vandløb var bange for, om der var tale om et snigløb, hvor reduceret oprensning egentlig ville betyde en hævnning af vandløbsbunden med hævet vandstand til følge. I den forbindelse pointerede PK, at virkemidlet var blevet til ved at opbryde virkemidlet "ændret vandløbsvedligeholdelse" i "ændret grødeskæring" og "ændret oprensingspraksis".

KTC understregede, at man ofte tog for meget med ved oprensninger, hvorfor det skulle gøres mindre. Virkemidlet burde i øvrigt ikke stå alene. Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi pointerede, at oprensning i længden ikke var en holdbar løsning, men symptombehandling, hvilket burde pointeres i DCE's oplæg.

Bæredygtigt Landbrug nævnte i den forbindelse, at det i givet fald var symptomet på, at vi havde valgt at bosætte os i og opdyrke et sumpland. Man henviste i den forbindelse til en artikel af professor Torben Larsen, der ifølge organisationen argumenterede for, at der uden hældning ville ske sedimentation.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi anfægtede dette argument, da der kunne være andre årsager til forsumpede vandløb end manglende fald, og at det jo også var en mulighed at stoppe landbrugsdriften de pågældende steder, hvortil Bæredygtigt Landbrug svarede, at man så ikke ville kunne opdyrke hele Lolland-Falster.

Videncentret for Landbrug nævnte, at hvis der havde været en klassificering af vandløb ud fra fysiske forhold, ville man kunne vide, hvor det pågældende virkemiddel kunne bruges.

-000-

PK åbnede herefter mulighed for at komme med generelle kommentarer til DCE's rapportudkast.

Bæredygtigt Landbrug støttet af Videncentret for Landbrug, Danske Vandløb og Landbrug & Fødevarer påpegede, at der for alle vandløb stod, at evt. intensiv vandløbsvedligeholdelse ikke burde opretholdes efter endt restaurering, hvilket organisationen ikke kunne støtte. Det var at snige virkemidlet ind ad bagdøren. Man fremførte, at der reelt var tale om at kombinere 2 virkemidler, og fandt, at hvis hvert virkemiddel ikke havde effekt uden at være kombineret med "ændret vedligeholdelse", burde det fremgå af betegnelsen for hvert virkemiddel (virkemiddelbetegnelse fx "genslyngning kombineret med ændret vedligeholdelse")

Bæredygtigt Landbrug fremhævede, at ændret vandløbsvedligeholdelse altid var vandspejlshævende, og at vandspejlshævende virkemidler var uforenelige med opretholdelse af den essentielle afvanding, og at organisationen derfor ikke kunne gå ind for virkemidler der omfattede ændret vandløbsvedligeholdelse.

DCE svarede, at man fandt, at denne forudsætning var nødvendig for at nå i mål, hvilket Danmarks Naturfredningsforening støttede.

KTC pointerede, at man måtte respektere DCE's vurderinger, og at det var godt, at forskningsinstitutionen lagde op til kombinationer af virkemidler. Man nævnte i øvrigt, at grunden til, man havde pillet en række vandløb ud af første generations vandplaner skyldtes, at der ikke kunne være flere tiltag på samme strækning, hvilket oprindeligt havde været tilfældet.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi foreslog, at man brugte følgende formulering i rapporten: "En evt. intensiv grødeskæring bør ikke opretholdes eller indføres efter implementering, hvis denne begrænser målopfyldelsen". Man fandt i øvrigt landbrugets snak om vigtigheden af afvanding trættende. Det, BDM fandt trættende, var landbrugets evindelige snak om vigtigheden af afvanding. Bæredygtigt Landbrug svarede hertil, at grunden til den trættende dialog var, at afvandingen var så essentiel for landbruget, og at afvandingen blev helt ignoreret i drøftelserne om hvilke virkemidler, der kunne anvendes.

PK henstillede til, at der blev holdt en god tone i gruppen, og konkluderede, at gruppen sendte det signal til DCE, at man kunne overveje formuleringen: "En evt. intensiv vandløbsvedligeholdelse bør ikke opretholdes efter endt restaurering, såfremt den er en hindring for målopfyldelse". Ligeledes kunne placeringen heraf overvejes.

Herefter kom generelle kommentarer vedrørende DCE's miljøvurdering, forstået som de plusser, de enkelte virkemidler blev givet i DCE's rapport. KL undrede sig således stadig over vurderingen af genslyngning med diger. Danmarks Sportsfiskerforbund fremhævede, at det kunne være svært at forstå forudsætningerne for vurderingen af det enkelte virkemiddel. Eksempelvis kunne det være ønskværdigt med en skærpet tekst i feltet om påvirkninger og tekst om, hvor virkemidlet virker. Dette blev støttet af Bæredygtigt Landbrug og Videncentret for Landbrug.

Danmarks Naturfredningsforening påpegede, at man gerne så beskrivelsen af virkemidlet strømrendetilpasning gjort klarere. Det blev i den forbindelse overvejet, om titlen på virkemidlet burde være "Strømrendetilpasning i forbindelse med miljøtiltag".

KTC fandt DCE's rapportudkast godt, men efterlyste en tydeliggørelse af, hvad der er evidens for og hvad der er ekspertvurdering samt på hvilket grundlag, krydserne er givet.

Danske Vandløb fandt ikke, at hensyn til afvanding var reflekteret nok i DCE's rapport.

Videncentret for Landbrug nævnte, at man uden en hydromorfologisk klassificering ikke meningsfuldt kunne tale om, hvor langt man var fra at nå god økologisk tilstand. DCE svarede hertil, at en positiv vurdering i rapportudkastet blev givet, når man forventede, at virkemidlet kunne skabe en miljømæssig

forbedring, men der var aldrig garanti for at nå god tilstand på de konkrete vandløb. Der manglede man viden. Bæredygtigt Landbrug påpegede i den forbindelse, at staten i så fald havde en pligt til at fremskaffe denne viden, jf. officialprincippet.

Danmarks Sportsfiskerforbund nævnte, at man jo havde Fysisk Indeks, men at det evt. kunne være brugbart med en mere absolut referenceramme.

Herefter blev drøftet manglende beskrivelser for visse af virkemidlerne. Bæredygtigt Landbrug ville levere en beskrivelse af virkemidlet "Etablering af dobbeltprofiler", men Landbrug & Fødevarer ville levere en ny beskrivelse for "uddybning af vandløb", idet forudsætningerne for dette virkemiddel var ændret. Fristen blev fastsat til den 16. december kl. 12, så DCE kunne afrunde sit arbejde inden jul.

-000-

DCE præsenterede herefter principperne for de udregninger af virkemidlernes omkostningseffektivitet, som ligeledes var en del af DCE's projekt. 23 kommuner fordelt på 99 konkrete projekter havde svaret på spørgeskemaet, der lå til grund for udregningerne.

Danske Vandløb nævnte, at man opererede med en lav timetakst i beregningerne.

Danmarks Sportsfiskerforbund spurgte, om det gav mening at opgøre priserne pr. km i forhold til pr. projekt. KL og KTC nævnte i den forbindelse, at det på den måde var lidt bedre at sammenligne virkemidlerne. KL nævnte i øvrigt, at man ofte ville se lave erstatningstal, fordi man ofte tog de lavt hængende frugter først, eksempelvis hvor kommunerne selv ejede jorden. På den måde manglede der erfaringsomkostninger. DCE ville forsøge at omfatte dette i et skriv.

Bæredygtigt Landbrug påpegede, at beregning af virkemidlernes omkostningseffektivitet ikke kunne baseres på kommunernes indberetninger, idet kommunerne ikke havde medregnet arealkonsekvenser, og at den metode, der var fremlagt i arbejdsgruppen, derfor ikke var anvendelig. Derudover blev påpeget, at det burde fremgå, at erstatningsudgifterne ville være meget høje, hvis man lavede tiltag på flade arealer og dyrkningsværdig jord.

Videncentret for Landbrug påpegede, at omkostninger kun gav mening, når man vidste, hvor langt man nåede i forhold til målopfyldelse, hvilket netop var et forhold, man manglede viden på.

Ad dagsordenspunkt 4)

PK oplyste, at gruppen var velkommen til at melde kommentarer ind til DCE's skriv både fsva. miljøvurderingerne og omkostningsberegningerne senest den 16. december, så kommentarerne kunne spille ind i DCE's endelige faglige vurderinger. Det blev dog understreget, at det i sidste ende var DCE, der skulle stå til ansvar for sit produkt, og dermed DCE, der besluttede, hvad der blev ændret og ikke ændret i rapporten. Evt. uenigheder i pointer i rapporten ville så blive afspejlet i gruppens leverance, som lå ved siden af DCE's afrapportering.

Naturstyrelsen havde lavet et første udkast til denne leverance. Evt. bemærkninger hertil blev bedt indleveret til sekretariatet med en frist primo januar, der ville blive udmeldt senere.

KTC foreslog, at man opdelte virkemidlerne i to grupper; hvor der var åbenlyse effekter, og hvor der ikke var.

Bæredygtigt Landbrug støttet af Landbrug & Fødevarer fandt, at det var en forudsætning for at kunne prioritere virkemidlerne, at kende alle konsekvenser og synergier, herunder konsekvenser for afvanding og andre afledte effekter fx i forhold til miljøkemi og biodiversitet og fandt, at disse måtte afdækkes forud for prioriteringen. Særskilt fremhævedes, at det er nødvendigt at kende de enkelte virkemidlers effekt på vandstandsforholdene i vandløbene, idet disse er afgørende for afvandingshensynet.

PK nævnte, at man ville holde mindst ét møde mere i gruppen efter nytår, hvor leverance fra gruppen kan færdiggøres.

Ad dagsordenspunkt 5)

Der blev ikke tid til punktet indenfor den afsatte mødetid.

Ad dagsordenspunkt 6)

Der blev ikke taget nogen emner op under punktet eventuelt.